

Laki velvoittaa tarjoamaan ohjausta adoptoidun hakiessa itseään koskevia tietoja

KUKA MAKSAA?

Teksti Irene Pärssinen-Hentula

Kuvat Rodeo

Adoptoitujen perusoikeus Suomessa on saada maksutonta jälkipalvelua, eli itseään koskevia tietoja ja adoptiona käsittelyä ammatillisessa ohjauksessa. Adoption jälkipalveluun liittyvä ohjaus on laissa määritelty nimenomaisesti asiakkaalle ilmaiseksi palveluksi.

Laki määrää adoption jälkipalvelun asiakkaalle maksuttomaksi, joten kuka sen sitten maksaa? Kotimaisen adoption jälkipalvelun osalta maksaja on aina kunta jälkipalvelun toteutuessa osana adoptioneuvontaa. Kansainvälisen adoption jälkipalvelun kustantavat uudet adoptiohakijat asiakaspalvelumaksuina palvelunantajalle. Maksuttomuus jälkipalveluasiakkaalle toteutuu, mutta maksuttomuuden seurannaisvaikutukset säilyvät.

Kansainvälisen adoption osalta adoption jälkipalvelutyö edellyttää kontakteja niihin maihin joista lapsi on adoptoitu, >>

siellä syntyneiden asiakirjojen tuntemusta, sekä paikallisen kielen ja kulttuurin tuntemusta. Kansainvälisissä adoptioissa jälkipalvelua toteuttaa tästä syystä (adoptioevonnan lisäksi) kansainvälinen adoptiopalvelunantaja, joka on aikoinaan vastannut lapsen Suomeen saapumisesta ja jolla on tarvittavat kontaktit lapsen syntymämaan viranomaisiin ja lastenkoteihin.

Adoptiopalvelunantajan palveluita tarvitaan aina, kun asiakas tarvitsee apua vieraskielisten asiakirjojen tulkintaan, toivoo lisätietoja syntymämaan adoptioviranomaisilta tai suunnittelee vierailua tai yhteydenottoa esimerkiksi lastenko-

tiin tai adoptioviranomaisten luokse syntymämaassa. Käytännössä lähes jokainen jälkipalvelutiedustelu, joka koskee ulkomailta adoptoitua, kulkee kansainvälisen adoptiopalvelun kautta tai edellyttää palvelunantajan konsultaatiota. Monet kysymykset, jotka ovat asiakkaalle merkityksellisiä, ovat sellaisia, joihin adoptioevonnan kunnassa tai Pelastakaa Lapsissa on mahdotonta vastata ilman yhteistyötä lapsen syntymämaan kanssa.

Myös lapsen syntymämaan viranomaiset asettavat erilaisia toiveita ja yhteistyön pelisääntöjä jälkipalvelutyölle, joita on noudatettava ja jotka sitovat palvelunantajia.

Uusi adoptiolaki määrittelee tarkoin mitä maksuja palvelunantaja saa periä asiakkailtaan. Jotta kansainvälisen adoption kautta saapuneen nuoren oikeus tutustua taustoihinsa olisi maksutonta, kuten kotimaisen adoption kohdalla, järjestämme täytyy kattaa ulkomailta adoptoidun nuoren jälkipalveluohjaus uusien adoptiohakijoiden palvelumaksuissa. Näin myös ulkomailta adoptoitujen jälkipalvelu on heille maksutonta. Adoptiopalvelunantaja ei saa laskuttaa uuden adoptiolakimme mukaan asiakasta jälkipalveluohjauksesta, eikä myöskään kuntaa. Ainoa sallittu rahoitusväylä on sisällyttävä jälkipalvelun tuottamisen

KANSAINVÄLINEN ADOPTIO

Lilja-Maria Bamberg, 25

”Halusin tietää, oliko minulla pikkuveljeä?”

”Muistan, että minulla olisi pikkuveli. Äitini mukaan olin vielä Suomeen saapuessani leikkinyt veljen nukkuttamisleikkiä. Olin 8-vuotias, kun yksinadoptoiva äitini haki minut. Hänelle oli sanottu lastenkoti numero 53:ssa Pietarissa, ettei minulla ole sisaruksia.

Tulin jälkipalveluun etsimään tietoa taustoistani, koska minulla oli esimerkiksi kaksi syntymäaika, enkä tiennyt, kumpi on oikea. Halusin myös löytää pikkuveljeni. Jälkipalvelun kautta on helpompi aloittaa, koska saa ammattitaitoisen henkilökunnan avun. Sain tietää, että minut oli sijoitettu Pietarin Viipurin kaupungin piiriin 36 miliisijaoksen läheteellä siksi, että äitini vanhemmuus oli johtanut vanhemman oikeuden pois ottamiseen. Sain tietää syntymäaikani ja täsmällisiä tietoja äitini veljestä. Kukaan ei kylläkään tarjonut tietoa siitä, millainen olin lastenkodissa ollut tai miten olin kehittynyt, vain niukkasanaisia vastauksia.

Hakeuduin lopulta Solarfilmsin pakkeille, päästäkseni Kadonneen jäljillä -televisio-ohjelmaan, koska jälkipalvelussa vastauksien saaminen oli jo kestänyt vuosia, ja odotukseen nähden saamani tieto oli vähäistä.

Televisio-ohjelman avulla löysin ononi ja hänen poikansa. Eno asui edelleen samassa talossa, jossa hän asui äitini eläessä. Tunnistin alueen hämärästi, talo oli hyvin tutunoloinen. Eno tiesi pikkuveljeni tulleen adoptoiduksi Italiaan, Napoliin. Kävi ilmi, että olin hoitanut viisi vuotta nuorempaa veljeäni tämän ensimmäisen vuoden, kunnes hänet oli sijoitettu eri lastenkotiin kuin minut.

Napoliin adoptio toimisto otti yhteyttä veljeni adoptioäitiin ja neljä tuntia myöhemmin tapasin kuvausryhmän läsnä ollessa hoikan, pitkän, vaalean ja sinisilmäisen 18-vuotiaan italiaa puhuvan kaverin, jolla on samantapainen hymy ja leuan alue kuin minulla on.”

Jälkipalvelu on Lilja-Marialle maksutonta. Sen sijaan tiedustelukulut, käännöstyöt ja matkat syntymämaahan adoptoidun on kustannettava itse. Järjestö ei kykene antamaan käytännön etsintäapua. Jälkipalvelun neuvonnasta koituvat kulut siirtyvät uusien adoptiohakijoiden maksumisiin.

kustannukset uusien adoptiohakija -asiakkaiden palvelumaksuihin. Tämä ei vaikuta kohtuulliselta, eikä oikeudenmukaiselta.

Uuden adoptiolain esittämä yhtälö on kapeuttamassa uhkaavasti palvelunantajien toimintaedellytyksiä ja syömässä myös kansainvälisen adoption kiinnostavuutta – aletaan kolkutella adoptionhakijoiden asiakasmaksujen kohtuullisuuden rajoja. Toiseksi, palvelunantajien jälkipalveluasiakasmäärien kasvu ei seuraa tai ole missään suhteessa uusien adoptiohakija asiakkaiden määrällisiin vaihteluihin!

Vuosiin 2004 - 2005 sijoittuu poikkeuksellinen Kiina- adoptioiden buu-

”Kansainvälinen adoptio tulisi tuoda kotimaisen adoption kanssa samanarvoiseen asemaan. Parhaiten tähän päästäisiin lakimuutoksella joka sallisi adoptiopalvelunantajan periä jälkipalvelun järjestämisen kulut asiakkaan asuinkunnalta”

>>

KOTIMAINEN ADOPTIO

Lisa Finne, 18

”Halusin tavata biologisen äitini!”

”Kirjoitin joulukuussa 2011 facebookkiin ”Jag har äntligen hittat min biologiska mamma, jag kan inte tro att det är sant!” (Olen löytänyt biologisen äitini, enkä voi uskoa että se on totta!). Olin aina tiennyt, että haluan etsiä syntymä-äitini ja siksi halusin käyttää Pelastakaa Lasten jälkipalvelua. Otimme adoptioäitini kanssa yhteyttä Oulun aluetoimistoon. Siellä meille sanottiin, ettei meidän tarvitse kuin odottaa, koska he selvittävät mikä biologisen äitini tilanne on ja haluaako hän tavata minua. Minut on adoptoitu kahden viikon ikäisenä ja olen aina tiennyt olevani adoptoitu, samoin kuin veljeni. Adoptiossa itsessään ei ole minulle mitään kummallista. Kummallista on ollut elää niin, etten tiennyt kenestä minä olet tullut, ja keeneen minä olen tullut? Halusin jo aivan pienenä tyttönä kuulla kaikenlaista, mitä adoptioäitini tiesi taustoistani ja hän on kertonut asioista sen mukaisesti, minkä ikäinen olen kysellessäni ollut. Kun täytin 13, matkustin äidin kanssa Kajaaniin vastaanottokotiin, josta minut oli haettu. Järkytyin, kun tajusin vastaanottokodin pihan olevan juuri samanlainen kuin piha unessani. Minä en ollutkaan nähnyt

unta. Minähän muistin!

Aluetoimistossa sain luettavakseni asiakirjat, sekä syntymävanhemman täyttämän adoptiolapsen taustatietolomakkeen. Asiapaperien lukemisen jälkeen adoptiotyöntekijä sanoi yllättäen, että hänellä on minulle vielä yksi viesti. Sitten hän antoi biologisen mummini minulle tekemän valokuvakansion ja kirjeen, jotka olivat odottaneet minua toimistolla kahdeksan vuotta. Biologinen mummini oli halunnut kirjoittaa tyttären tyttarelleen kirjeen, koska biologinen äitini oli tuolloin saanut toisen lapsensa, pikkusiskoni. Mummu halusi minun tietävän tästäkin suvusta; heistä, sillä ajatuksella, että jos joskus ottaisın Pelastakaa Lasten jälkipalveluun yhteyttä.

Biologinen äitini sai järjestöltä kirjeen, jossa kysyttiin, saako hänen tietonsa antaa minulle. Biologinen äitini oli soittanut jo postilaatikolta, sanonut, toki saa! Että hänen on ollut niin ikävä nämä kaikki vuodet.”

Jälkipalvelu on Lisalle maksutonta. Jälkipalvelun kustantaa hänen asuinkuntansa. Adoptioneuvonantaja selvittää sukulaistiedot maistraatista ja toimii välikätenä syntymävanhemman ja lapsen yhteyden luomisessa.

mi, joka tuplasi Suomeen saapuneiden lasten lukumäärän kahdessa vuodessa. Runsaan viiden vuoden kuluttua (arviolta vuosina 2017 – 2022) nämä nuoret lähestyvät täysi-ikäisyyttä ja haluavat päästä tutkimaan itseään koskevaa tietoa meillä ja kotimaassaan. Jälkipalvelutyön määrä kasvaa siten merkittävästi. Kuten kaikki muukin adoptiotyö, myös jälkipalvelutyö merkitsee sen tuottajalle henkilöstö-, toimisto ja toimintakuluja, suhteessa kysyntään. Käytännössä palvelunantaja joutuu sisällyttämään vuosittain kasvavat jälkipalvelutyön tuottamisen kustannukset vuosittain vähenevien uusien adoptiohakijoiden palvelumaksuihin.

Paradoksaaliseksi tämän yhtälön tekee se, että yleinen kiinnostus kansainvälistä adoptiota kohtaan on hiipunut ja kiinnostus laskee entisestään mikäli pal-

velumaksut kasvavat jyrkästi. Voidaan kysyä, onko tämä yhtälö mitenkään mielekäs ajatellen jo tänne adoptoituja lapsia tai lapsia, jotka ovat tänä päivänä adaption tarpeessa?

Pelastakaa Lasten kansainvälinen adoptiopalvelu aloitti toimintansa 1985. Olemme avustaneet 1700 lapsen adoptioprosessissa, joista erityisesti ennen vuotta 2000 adoptoidut 550 adoptoitua ovat ainakin jo jälkipalveluiässä. Palvelumaksuehditys tulee lain mukaan noudattamaan logiikkaa ”kalleimmat palvelumaksut niillä palvelunantajilla, joilla on saapunut määrällisesti eniten lapsia Suomeen ja /tai joiden kautta adoptoidut lapset saapuvat jälkipalveluja tarvitsevien tyypilliseen ikään”. Tämä laki asettaa palvelunantajat keskenään eriarvoi-

seen asemaan.

Jälkipalvelun rahoituksen mallina tämä on kestävä. Uuden adoptiolakimme mukainen malli ei kestä vertaillua myöskään siihen nähden mihin olemme valtiona sitoutuneet. Suomi on Haagin konvention allekirjoittaneena valtiona sitoutunut kehittämään tänne adoptoitujen lasten tukemista adaption jälkeen. On kyseenalaista, että tätä vastuuta siirretään pois yhteiskunnaltamme.

Vuonna 2012 ja tämän jälkeen adoptoitujen lasten jälkipalvelutyö aktivoituu sekin aikanaan. Emme koskaan voi etukäteen arvioida tuolloin syntyviä kustannuksia, rahastoida näitä ja kattaa näin todellisia jälkipalvelutyön kuluja niiltä adoptiohakijoilta, jotka adoptoivat tulevia jälkipalvelujen käyttäjiä. 🇫🇮

